

Pia Vedel Ankersen og Peter Munk Christiansen

Grønlandisering: Grønlands elite 2000-2009¹

Gennem 00'erne er der sket en markant grønlandisering af de grønlandske elitegrupper, dvs. den politiske elite, forvaltningseliten og den offentlige selskabssektor. Også i henseende til uddannelse og erhvervsmæssig baggrund er især den politiske elite kommet til at ligne befolkningen mere. De grønlandske eliter er ganske åbne, idet de rekrutteres fra brede lag i den grønlandske befolkning, men Grønland står fortsat overfor en demokratisk udfordring, fordi der er stor sammenhæng mellem de dominerende elitegrupper, den politiske elite, forvaltningseliten og den offentlige selskabselite.

Siden C. Wright Mills *The Power Elite* (1956) har det været et dogme, at det er demokratisk sundt, at samfundets eliter har en tilpas uafhængighed af hinanden. Mills påstod, at det amerikanske samfund i 1950'erne var præget af en sammenhængende elite, *det militærindustrielle kompleks*, bestående af fremtrædende repræsentanter for stat, forsvar og erhvervsliv. I kraft af fælles baggrund, tæt samarbejde og tværgående mobilitet havde denne elitegruppe stor indflydelse på det amerikanske samfund. Uafhængige og indbyrdes konkurrerende eliter er en sikring mod magtkoncentration og derfor et demokratisk sundhedstegn (Etzioni-Halevi, 1993). Andre krav til eliterne i et demokratisk samfund er åben rekruttering og en vis befolkningsmæssig repræsentation (Christiansen et al., 2001: 14ff).

I Danmark er det ikke et uoverkommeligt problem at rekruttere medlemmer til forskellige elitegrupper med et begrænset overlap. Det går imidlertid ikke så nemt i småstater, der ofte har mere homogene sociale strukturer (Anckar, 2002). Hvis uddannelsesniveaueet tillige er lavt, er det svært at honorere kravet om uafhængighed mellem elitegrupperne. Småstater kan derfor blive sat i det dilemma, at de må vælge mellem en (uønsket) tæt sammenhæng mellem eliterne eller en (lige så uønsket) dårlig udnyttelse af knappe menneskelige ressourcer. En håndtering af dilemmaet kan være at satse på over tid at reducere konflikten, fx ved bedre uddannelse eller ekstern rekruttering.

I den første undersøgelse af eliten i Grønland (Christiansen og Togeby, 2003) viste der sig tætte relationer mellem den politiske elite og den offentlige erhvervselite, men eliternes sammenhæng var antagelig mindre, end mange havde troet, selv om den var meget større end i Danmark (Christiansen et

al., 2001). Undersøgelsen viste også, at Grønland med hensyn til åbenhed og repræsentativitet lignede Danmark ganske meget: Rekrutteringen til eliterne i Grønland er ret åben, men der er også afstand mellem befolkning og eliter, når man ser på socioøkonomisk baggrund.

Vi undersøger, hvordan rekrutteringen af Grønlands elite² har udviklet sig fra 2000 til 2009. Det er en interessant periode, fordi man på den ene side har villet fremme grønlandiseringen og på den anden side har måttet svare på stærk kritik for uigennemskuelige politiske, administrative og erhvervsmæssige dispositioner; begge forhold med mulige konsekvenser for elitegruppernes sammensætning. Vi interesserer os især for tre forhold. For det første elitens nationalitet. Med hjemmestyrets indførelse i 1979 påbegyndtes en grønlandiseringsproces, som blev accelereret med indførelsen af selvstyret i 2009. Grønlandiseringsprocessen øger presset på rekrutteringen af elitepersoner fra en befolkning på kun 57.000, der derfor også udgør en af verdens mikrostater. Uafhængige eliter skal rekrutteres fra en numerisk begrænset befolkningmængde. For det andet beskæftiger vi os med elitens socioøkonomiske baggrund, som blandt andet kan bidrage til at sige noget om elitegruppernes åbenhed. I den forbindelse belyses elitens uddannelse, som er specielt interessant, fordi blot 10 pct. af arbejdsstyrken har en mellemlang eller lang videregående uddannelse (Grønlands Statistik, 2012; Skatte- og velfærdskommissionen, 2010; Leth og Thomsen, 2010). For det tredje beskæftiger vi os med relationerne mellem elitegrupperne. De særlige grønlandske naturvilkår vanskeliggør udviklingen af et selvstændigt og stærkt erhvervsliv, hvorfor man risikerer en problematisk relation mellem politik og erhvervsliv (Paldam, 1994, 2000; Grønlandsk-dansk selvstyrekommission, 2008; Skatte- og velfærdskommissionen, 2011; Lund, 2012).

En model for rekruttering af eliten

Vi anvender en simpel model for rekruttering af elitepersoner (jf. Christiansen et al., 2001). Den består af fire elementer. Det første er, at vi betragter udvælgelsen af elitepersoner som et resultat af en række sekventielle faser, kvalifikation, advancement og endelig en fase, hvor man bliver en del af eliten.

Det andet element er de institutionelle rammer og vilkår, indenfor hvilke udvælgelsen foregår. De kan variere meget mellem forskellige elitegrupper. For den politiske elites vedkommende er der eksempelvis ingen formelle kvalifikationskrav. I advancementsfasen gælder reglerne for opstilling til valg, mens det er stemmetal, der afgør, om en person kommer til at tilhøre den politiske elite, idet man dog i mange lande kan blive minister uden at være parlamentsmedlem. For den administrative elite er de institutionelle rammer anderledes:

I kvalifikationsfasen kræves i de fleste tilfælde en samfundsvidenskabelig uddannelse. I advancementsfasen tæller meritter og resultater, hvor man avancerer, indtil man evt. når en eliteposition. I erhvervslivet er der få formelle regler og normer, men til gengæld spiller resultater og netværk en stor rolle, inden man bliver bestyrelsesformand eller administrerende direktør.

Modellens tredje element er de ledvogtere, som træffer afgørelser om, hvilke personer der skal have en eliteposition. Det er eliterekrutteringsens efterspørgselsside. Også de varierer mellem elitegrupperne. For den politiske elites vedkommende er ledvogterne i første omgang partierne, som opstiller kandidater. I næste fase er vælgerne ledvogterne. For den administrative elites vedkommende er ledvogterne i de første faser de forvaltninger, der ansætter og forfremmer embedsmænd. For udvælgelsen til elitepositionen er regeringen ledvogter. Når der skal vælges personer til erhvervseliten, er der stor forskel på det offentlige og det private erhvervsliv. I det offentlige erhvervsliv træffes beslutning om besættelse af direktør-, bestyrelses- og formandsposter af regeringen, mens det i det private erhvervsliv er generalforsamlingen, der vælger bestyrelsen, og bestyrelsen, der ansætter direktøren.

Modellens sidste element er udbudssiden, dvs. mulige elitepersoners tilskynsdelser til at stræbe efter en eliteposition. Mennesker kan motiveres af mange forhold, materiel belønning, magt, anseelse, altruisme mv. Også det vil variere mellem forskellige elitegrupper. Materiel belønning må således forventes at veje tungere i erhvervslivet end i politik, men der vil også være stor variation mellem kandidaterne indenfor elitegrupperne.

Hvordan vil vi med dette teoretiske udgangspunkt forvente, at elitegrupperne i Grønland har udviklet sig i perioden fra 2000 til 2009?

Et første aspekt er elitens nationalitet og relationer til Danmark. Det er et kontroversielt spørgsmål i betragtning af Grønland historie som dansk koloni (Lyng, 1998; Andersen, 2008). Grønlands kolonistatus blev ophævet i 1953, hvorefter Grønland fik amtsstatus indtil 1979, hvor Hjemmestyret blev indført for i 2009 at blive erstattet af Selvstyret. Udviklingen er således gået mod større selvforvaltning, men Grønland er fortsat meget afhængig af Danmark. Det gælder eksempelvis uddannet arbejdskraft og økonomisk støtte, som svarer til 25 pct. af Grønlands disponible nationalindkomst (Grønlands Statistik, 2010).

I kolonitiden var elitepositionerne forbeholdt danskere, og den øverste koloniadministration var "grønlænderfri", hvilket også indebærer, at personer med etnisk blandet baggrund ikke kunne indtage disse poster (Seiding, 2011). I perioden med amtsstatus skulle Grønland være en ligestillet del af Danmark, hvilket blev tolket således, at grønlænderne skulle blive som danskere (Skydsbjerg, 1999: 10-18). I 1960'erne og 1970'erne blev fordanskningen af Grøn-

land kritiseret, herunder tvangsflytningerne og koncentration af befolkningen i større byer (Olsen, 2005: 198-207). Hjemmestyrets indførelse i 1979 indebar selvforvaltning – på grønlandske præmisser (Grønlandsk-dansk selvstyrekommission, 2008; Ankersen, 2006, 2008).

I dag, hvor stort set alle forvaltningsområder bortset fra udenrigspolitik, forsvarspolitik og ganske få andre områder er hjemtaget (Tobiasen, 1998), er det mindre konkret og mere omdiskuteret, hvad grønlandisering indebærer. To politiske spørgsmål kan dog betragtes som en del af en grønlandiseringspolitik; bygdepolitik og sprogpolitik.

Fangerlivet i bygderne anses for en central del af den grønlandske kulturelle identitet (Tobiasen, 1998). Problemet er, at der er grænse for, hvor mange og hvor små bygder der kan besejles, beflyves og serviceres på et niveau, der er sammenligneligt med niveauet i byerne. Under valgkampen i 2009 var bygdepolitikken da også et af de væsentlige spørgsmål.

Umiddelbart synes det naturligt, at højtstående embedsmænd i et land skal kunne tale landets sprog, som det var politikken i løbet af 00'erne, men i Grønland er der få grønlandere med tilstrækkelige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Forvaltningssproget er derfor kontroversielt (Binderkrantz, 2008). Hvis sprogkompetencerne prioriteres, må man derfor gå på kompromis med kvalifikationskravene, og vice versa. Dermed åbnes der for en uigennemskuelig rekruttering, hvilket da også har været voldsomt kritiseret (Sermitsiaq, 7.4.2008, 22.5.2008, 24.6.2008, 23.4.2009; Flugten fra Grønland, DR1 31.10.2007; Andersen, 2008). Ved valget i 2009 fik Grønland en regering med en anden linje i forhold til ansættelser i forvaltning og offentligt kontrollerede erhvervsvirksomheder (eksempelvis Sermitsiaq, 22.9.2009 og Information, 15.1.2012). Den nye politik kan dog kun have sat sig svage spor i denne artikels datamateriale, der er indsamlet ultimo 2009/primio 2010.

00'ernes grønlandiseringspolitik giver anledning til følgende forventninger. Vi forventer, at flere grønlandere opnår elitepositioner i sektorer, hvor ledvogerne er politikere. Grunden er dels den førte grønlandiseringspolitik, dels at der stadig bliver flere grønlandere, selv om de endnu er få, med de fornødne uddannelsesmæssige kvalifikationer til poster, hvor uddannelse er et krav for at opnå elitestatus. Da den politiske elite i forvejen var grønlandsk, forventer vi primært en vækst i andelen af grønlandske elitepersoner i forvaltningen og i det politisk kontrollerede erhvervsliv. En tilsvarende udvikling kan ikke forventes for det private erhvervsliv, fordi denne rekruttering ikke er politisk drevet, og fordi uddannelse her spiller en begrænset rolle. Vi forventer videre, at færre grønlandere i elitepositioner har haft tætte relationer til Danmark i form af

uddannelse og erhvervs erfaring, fordi det i højere grad er blevet muligt at tage uddannelse og forfølge en karriere i Grønland.

Grønlandiseringspolitikken i relation til bygderne giver anledning til en forventning om uændret eller mindre magtkoncentration i Nuuk.

Et andet aspekt er elitens socioøkonomiske baggrund. Eliten i Grønland udgør en noget større andel af befolkningen end eliten i Danmark. Eksempelvis er der næsten 32.000 indbyggere pr. folketingsmedlem i Danmark mod mindre end 2000 pr. medlem af det grønlandske Landsting (*Inatsisartut*), hvilket antyder en mindre konkurrence om politiske eliteposter. Samtidig er det grønlandske demokrati og den centrale administration unge institutioner, hvorfor der ikke er gamle, etablerede elitegrupper, som begrænser rekruttering (Christiansen og Togeby, 2003). Derfor forventer vi, at eliten i Grønland ligner den grønlandske befolkning mere, end den danske elite ligner den danske befolkning. I takt med etablering af grønlandske elitegrupper forventer vi, at afstanden mellem elite og befolkning vokser.

Kombinationen af grønlandisering og et begrænset rekrutteringsgrundlag kunne pege i retning af stigende sammenhæng mellem elitegrupperne. Skal Selvstyret eksempelvis besætte politisk udpegede poster i erhvervslivet, er udbuddet stort, hvis man vender sig mod Danmark eller det øvrige udland. Til gengæld er mulighederne begrænsede, hvis rekrutteringsgrundlaget er Grønland – og især personer, der ikke i forvejen har en politisk kontrolleret position. Tager man yderligere hensyn til det private erhvervslivs beskedne omfang, er det forståeligt, hvis Landsting eller Landsstyre (*Naalakkersuisut*) besætter sådanne poster med personer, der i forvejen er politikere eller har politisk kontrollerede poster.

Data

Undersøgelsen af den grønlandske elite er baseret på positionsmetoden, der indebærer identifikation af de højeste positioner indenfor de samfundssektorer, der undersøges (jf. Christiansen et al., 2001). Ved udvælgelsen af positioner har vi for 2009-undersøgelsen søgt at gøre undersøgelsen sammenlignelig med den første undersøgelse af Grønlands elite (Christiansen og Togeby, 2003), der igen var tilrettelagt med muligheder for sammenligning med Danmark. Positionsmetodens styrke er dens reproducerbarhed og objektivitet, når kriterierne for positioner er valgt. Svagheden er, at nogle positioner kan være uden større magt, mens der kan være magtfulde personer, som ikke fanges af undersøgelsen.

Udvælgelsesenheden er en position, hvilket indebærer, at nogle personer indgår i undersøgelsen flere gange. Er man medlem af både Landstinget og

Landsstyret, har man to positioner. Tabel 1 viser de udvalgte positioner i 2000 og 2009. I alt dækker 130 positioner i 2000 over 113 personer, mens 141 positioner i 2009 dækker over 127 personer.

Tabel 1: Positioner udvalgt til den grønlandske eliteundersøgelse 2000 og 2009

2000	2009	Position og antal (2000/2009)
<i>Politik</i> 45 positioner 41 personer	<i>Politik</i> 46 positioner 37 personer	Medlemmer af Landstinget (Inatsisartut) (31/31), Landsstyret (Naalakkersuisut) (7/9), grønlandske folketingsmedlemmer (2/2), borgmestre i de fem største kommuner/de fire kommuner (5/4)
<i>Forvaltning</i> 33 positioner 33 personer	<i>Forvaltning</i> 36 positioner 36 personer	Direktører for direktoraterne, inkl. direktøren for Landstingets sekretariat og chefen for Landsstyrets informationskontor /departementschefer, styrelseschefer og direktører i selvstyret, repræsentationschefen i Bruxelles (13/17), ministerråd og chefer for repræsentationer (3/2), formanden for Selvstyrekommissionen (1/0), rigsombudsmand, ombudsmand (2/2), politimesteren (1/1), landsdommeren (1/1), direktøren for Landstingets bureau (1/1), administrerende embedslæge (1/1), sygehusdirektør, landssygehuset (0/1), chefen for Grønlands Statistik (1/1), biskoppen (1/1), chefen for lufthavnsvæsenet (1/1), direktøren for Grønlands Nationalmuseum (1/1), rektor for Grønlands Seminarium og Grønlands Universitet (2/2), universitetsdirektør (0/1), kommunaldirektørerne i de befolkningsmæssigt fem største kommuner/de fire kommuner (4 (1 vakant)/ 3 (1 vakant))
<i>Erhvervsliv</i> 50 positioner, 41 personer. 38 positioner fra offentligt erhvervsliv (32 personer) og 12 fra privat erhvervsliv (10 personer)	<i>Erhvervsliv</i> 59 positioner, 54 personer. 30 positioner fra offentligt erhvervsliv (27 personer) og 29 fra privat erhvervsliv (28 personer) Off: 30/27	Direktører og bestyrelsesformænd for helt eller delvist offentligt ejede aktieselskaber (38/36), Direktører og bestyrelsesformænd for rent privat ejede aktieselskaber med 75 eller flere ansatte pr. 1. jan. 2000 (12)/2009 (14)
128 positioner, 115 personer	141 positioner 127 personer	

Der findes få store private virksomheder i Grønland. I 2000 var kriteriet, at et selskabs direktør og bestyrelsesformand var en del af Grønlands elite, såfremt virksomheden havde 75 medarbejdere eller flere. Det indebar, at der kun var seks virksomheder i gruppen med 12 elitepositioner fordelt på ti personer. I 2009-2009-undersøgelsen har vi nedsat kravet til 50 eller flere ansatte, hvilket giver 29 positioner fra det private erhvervsliv fordelt på 28 personer. Derfor kan 2000 og 2009 ikke direkte sammenlignes, hvad angår det private erhvervsliv. Det har yderligere været vanskeligt at finde data for en stor del af den private erhvervselite.

Oplysningerne om de udvalgte personer er fundet i offentligt tilgængelige kilder som *Kraks Blå Bog* og *Grønlands Grønne Bog*, dagblade, internettet mv. For at forbedre datagrundlaget udsendtes i foråret 2010 et spørgeskema til nogle af de personer, som vi havde svært ved at finde oplysninger om. Det forbedrede ”svarprocenten” noget, men desværre ikke så den har en ønskværdig størrelse.

Grønlandisering – elitens nationalitet

Det er ikke ukompliceret at afgøre, om en person er grønlænder eller ej. Et etnicitetskriterium er vanskeligt, fordi mange grønlændere er af blandet dansk-grønlandsk oprindelse. Et fødestedskriterium vil udelukke nogle, som er født i Danmark, men som ud fra alle rimelige kriterier er grønlændere. Et sprogkriterium giver skæve resultater, ligesom det er en vanskelig variabel at indsamle valide oplysninger om. Vi har valgt en pragmatisk løsning, som indebærer, at en person er grønlænder, såfremt vedkommende er født i Grønland eller er født i Danmark og har mindst en forælder, som er grønlænder, og hvis man samtidig har tilbragt en væsentlig del af sit liv i Grønland.

Tabel 2 viser en markant udvikling for de to elitegrupper, hvor rekrutteringen er politisk bestemt – forvaltningen og den offentlige erhvervselite. På mindre end et tiår er den grønlandske andel af den administrative elite steget fra en tredjedel til næsten to tredjedele og den offentlige erhvervselite lidt mindre. Derimod er den private erhvervselite blevet mindre grønlandsk. Den politiske elite har i hele perioden været grønlandsk.

Det kan ikke afgøres, hvor meget af grønlandiseringen af den administrative elite og den offentlige erhvervselite skyldes stigende udbud af grønlandske kandidater, og hvor meget der er en konsekvens af grønlandiseringspolitikken. Sidstnævnte udgør sandsynligvis hovedforklaringen, fordi produktionen af grønlændere med længerevarende uddannelse trods stigning fortsat er begrænset.

Tabel 2 viser også elitens bopæl. Det kan ikke undre, at såvel den politiske elite som forvaltningseliten har bopæl i Grønland, idet det bemærkes, at der indgår et par personer i disse elitegrupper, som udfører deres arbejde i Danmark eller udlandet. Det gælder eksempelvis cheferne for repræsentationerne i København og Bruxelles. Mere interessant er det, at en ikke ubetydelig del af den private erhvervselite bor i Danmark, og at andelen er steget i 00'erne.

Tabel 2: Elitens nationalitet og bopæl opdelt på sektorer. Pct.

	Politik		Forvaltning		Det offentlige erhvervsliv		Det private erhvervsliv		I alt	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Nationalitet										
Grønlandsk	98	100	33	61	34	53	42	28	57	65
Dansk	2	0	67	36	58	47	58	72	41	34
Uoplyst	0	0	0	3	5	0	0	0	2	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	45	46	33	36	38	30	12	29	128	155
Bopæl										
Grønland	98	100	91	97	86	90	90	76	92	93
Danmark	2	0	3	0	11	10	10	24	6	6
Udlandet	0	0	6	3	3	0	0	0	2	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	45	46	33	36	36	30	10	29	124	141

Selv om den politiske elite kun består af personer med grønlandsk nationalitet, kan der være variationer i tilknytningen til Danmark. Tabel 3 viser, at der fra den politiske 2000-elite til 2009-eliten er sket en grønlandisering i form af mindre uddannelsesmæssig tilknytning til Danmark. 2000-eliten havde hyppigere erhvervet erhvervsuddannelse i Danmark end i Grønland, og ikke mere end en fjerdedel havde kun grønlandsk uddannelsesmæssig erfaring. Det var i 2009 steget til halvdelen. Tabellen viser tilsvarende, at den politiske elites erhvervmæssige tilknytning til Danmark er svækket. Kun 16 pct. af 2009-eliten har haft fuldtidsbeskæftigelse i Danmark mod 25 pct. i 2000.

Forvaltningselitens uddannelsesmæssige og erhvervmæssige relationer til Danmark ser anderledes ud. Den overvejende del af den grønlandske forvaltningselite har fået hele eller en del af sin uddannelse i Danmark. Det var tilfældet i begge år. Derimod har en mindre andel i 2009 end i 2000 haft fuldtidsbeskæftigelse i Danmark. Den grønlandske del af forvaltningseliten har altså

mindre tilknytning til Danmark end tidligere, men mere tilknytning end den politiske elite.

Tablet 3: Den grønlandske elites geografiske erhvervsuddannelsessted samt evt. fuldtidsbeskæftigelse i Danmark, opdelt på sektorer. Pct.

	Politik		Forvaltning		Det offentlige erhvervsliv		Det private erhvervsliv	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Geografisk erhvervsuddannelsessted ^{a)}								
Grønland	36	76	27	14	38	13	0	13
Danmark	45	50	73	82	54	81	60	50
Udlandet	7	0	0	5	8	13	0	0
Kun Grønland	23	48	9	14	31	6	0	13
Uoplyst	27	2	18	0	8	6	40	38
Antal positioner	44	44	11	22	38	16	12	8
Evt. fuldtidsbeskæftigelse i Danmark ^{b)}								
Ja	25	16	64	40	31	25	58	13
Nej	48	64	27	46	54	56	42	62
Uoplyst	27	20	9	14	15	19	0	25
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	44	44	11	22	13	16	12	8

a. Omfatter kun grønlændere. Kolonnerne summerer i nogle tilfælde mere end 100 pct., da nogle personer er uddannet både i Grønland og i Danmark, og da tallene for "Kun Grønland" er en delmængde af "Grønland".

b. Omfatter kun grønlændere.

De grønlandske medlemmer af den offentlige erhvervselite har fået stærkere uddannelsesmæssig tilknytning til Danmark, mens en næsten uændret tredjedel har haft fuldtidsbeskæftigelse i Danmark. De grønlandske medlemmer af den private erhvervselite har i 2009 en lidt mindre uddannelsesmæssig tilknytning til og meget mindre erhvervs erfaring fra Danmark.

Grønlandisering har altså haft konsekvenser for eliterne i Grønland. Den politiske elite har markant færre uddannelsesmæssige og erhvervmæssige relationer til Danmark forud for deres nuværende position. Mens der er blevet markant flere i den administrative elite med en grønlandsk nationalitet, er det fortsat en gruppe med hele eller en del af sin uddannelse i Danmark. Til gengæld har den mindre erhvervs erfaring fra Danmark. Tilsvarende er der flere

grønlandere i den offentlige erhvervselite, men de har til gengæld næsten alle sammen uddannelseserfaring fra Danmark, og mange har danske erhvervs erfaringer.

Elitens socioøkonomiske baggrund

Der er i et eliteteoretisk perspektiv to grunde til at interessere sig for elitens socioøkonomiske baggrund. Den ene er kravet om repræsentativitet: Eliten skal i et eller andet omfang afspejle den befolkning, den udgår af, dog med de modifikationer, der følger af særlige krav til eliten, eksempelvis uddannelseskra v (Christiansen et al., 2001). Den anden er, at elitens socioøkonomiske baggrund siger noget om eliteåbenhed (Bottomore, 1993). Der skal være muligheder for, at personer med evner og ambitioner kan blive rekrutteret til eliten.

Tabel 4 viser et blandet billede af kønsfordelingen. Den politiske elite er blevet mere lige fordelt med en kvindeandel, der er stegt fra 20 til 39 pct. fra 2000 til 2009. Kønsfordelingen er også blevet mere lige i den administrative elite, men på den lidt skæve måde, at der er en lige kønsfordeling blandt grønlanderne i den administrative elite mod til gengæld en meget skæv kønsfordeling blandt forvaltningselitens danskere. Grønlandiseringen af forvaltningen har på eliteniveau især haft succes blandt kvinderne. De resterende elitegrupper – dvs. erhvervseliterne – har meget lave kvindeandele og ingen klar tendens til stigning. Det svarer til undersøgelserne fra Danmark, hvor også især erhvervslivet skiller sig ud ved meget få kvinder i toppositioner (Christiansen et al., 2001: 146ff).

Det ses også af tabel 4, at Grønlands politiske elite er ganske veluddannet, især når man tager hensyn til, at den grønlandske befolkning ikke har en lang uddannelsestradition (Sørensen, 2007). 62 pct. af den politiske elite har en videregående uddannelse mod 10 pct. i befolkningen. Akademikerandelen er ikke så høj som i det danske Folketing, men der er endnu også få grønlandere med akademisk uddannelse (Grønlands Statistik, 2012). Halvdelen af den politiske elite har en mellemlang uddannelse. Specielt finder man mange læreruddannede. Modsat forventningen er den politiske elites uddannelse ikke bedre i 2009 end i 2000, og der er endda en større andel uden erhvervsuddannelse.

Vi skal kun kommentere kort på de øvrige gruppers uddannelse: Forvaltningseliten er veluddannet, og det uddannelsesmæssige efterslæb, som den grønlandske del af forvaltningseliten havde i 2000, er væk. Grønlandere og danskere med elitepositioner er lige veluddannede. Tilsvarende er den grønlandske del af den offentlige erhvervselite væsentligt bedre uddannet i 2009 sammenlignet med 2000. Endelig kan man bemærke, at især den private grøn-

Table 4: Elitens køn og uddannelse, opdelt på nationalitet og sektorer. Pct.

	Grønlandere												Danskere									
	Politik			Forvaltning			Offentligt erhvervsliv			Privat erhvervsliv			Forvaltning			Offentligt erhvervsliv			Privat erhvervsliv			
	2000	2009		2000	2009		2000	2009		2000	2009		2000	2009		2000	2009		2000	2009		
Køn																						
Mænd	80	61	64	50	92	88	100	88	100	88	86	92	94	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Kvinder	20	39	36	50	8	12	0	12	0	12	14	8	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	44	44	11	22	13	16	5	8	5	8	22	13	23	14	7	21	14	7	21	14	7	21
Uddannelse																						
Akademisk	14	17	46	77	23	53	0	0	0	0	68	77	35	29	14	35	29	14	35	29	14	35
Mellem	48	45	36	18	31	16	0	11	0	11	0	15	13	57	0	32	57	0	32	57	0	32
Kort	25	22	0	5	46	16	40	67	40	67	0	8	9	7	29	24	9	7	29	24	29	24
Ingen erhv.udd.	4	14	0	0	0	0	60	11	60	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uoplyst	9	2	18	0	0	5	0	11	0	11	32	0	43	7	57	9	43	7	57	9	57	9
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	44	44	11	22	13	19	5	9	5	9	22	14	23	14	7	22	14	7	22	14	7	22

landske erhvervselite, som i stort omfang kommer fra fiskeriet, ikke har høj formel uddannelse.

I tabel 5 optræder kun den grønlandske del af Grønlands elite. Det skyldes, at næsten alle danskere i Grønlands elite er højere funktionærer. Det gælder også en stor del af den grønlandske elite udenfor politik. For politikerne har vi registreret det seneste erhverv forud for, at politik blev hovedbeskæftigelsen. Tabellen viser en skæv erhvervsmæssig rekruttering. Funktionærjob og lærergerning var i 2009 75 pct. af den grønlandske politiske elites baggrund. Lærernes fremtrædende rolle i eliten har en lang historie. I kolonitiden, hvor det var vigtigt at kristne grønlænderne, blev der uddannet lokale stedfortrædere for præster, de såkaldte kateketer. I en lang periode var lærergerningen også en præstegering og i øvrigt eneste mulighed for en boglig uddannelse i Grønland (Thuesen, 2007; Pjetturson, 1991). Lærersegmentet i Grønland har derfor en særlig placering. Ganske få repræsenterer i øvrigt erfaringer fra fangererhvervet og arbejderklassen.

Tabel 5: Den grønlandske elites erhverv opdelt på sektorer. Pct.

	Grønlandere							
	Politik ^{a)}		Forvaltning		Det offentlige erhvervsliv		Det private erhvervsliv	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Fangere, fiskere	2	7	0	0	8	0	100	0
Arbejdere	7	9	0	0	0	0	0	0
Selvstændige	2	0	0	0	0	0	0	11
Højere funktionærer	52	31	100	100	84	95	0	78
Lærere	9	19	0	0	0	5	0	0
Lavere funktionærer	21	25	0	0	0	0	0	0
Politikere	0	0	0	0	0	0	0	11
Studerende	0	9	0	0	0	0	0	0
Uoplyst	7	0	0	0	8	0	0	0
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal positioner	44	44	11	22	13	19	5	9

a. For politikerne er kodet det seneste erhverv forud for, at politik blev en fuldtidsbeskæftigelse.

Forventningen var, at der igennem 00'erne ikke var sket en magtkoncentration i Nuuk. Fra politisk hold var der i 00'erne fokus på, at der *ikke* skulle ske yderligere magtkoncentration i Nuuk, men derimod udvikling i bygderne og byerne udenfor Nuuk (Sermitisaq 21.3.2008, 26.3.2008). Vurderet ud fra

elitens bopæl kan denne del af grønlandiseringsvisionen ikke siges at være lykkes – tværtimod. Ses der bort fra den politiske elite, er der sket en relativ stor vækst i andelen af eliten, der er bosiddende i Nuuk. En ganske stor del af den politiske elite er dog bosat udenfor Nuuk, jf. tabel 6. Stort set alle grønlandske medlemmer af eliten er bosat i Grønland, mens en del danske medlemmer af Grønlands elite er bosat i Danmark. Det gælder især personer med positioner i det offentlige erhvervsliv.

Endelig ser vi på elitens forældres uddannelse og erhverv. Tabel 7 indeholder kun oplysninger om fædrenes uddannelse og erhverv, fordi det har været meget svært at finde oplysninger om mødrene. Ved vurderingen af elitens sociale baggrund skal man huske, at eliten gennemsnitligt er i midten af fyrrerne. Det indebærer, at deres fædre i gennemsnit er født i 1940'erne. I den generation af grønlandere var der ikke mange med videregående uddannelse.

Kun få af den grønlandske elites fædre havde da også en akademisk uddannelse. Til gengæld har en stor andel af dem, vi har oplysninger om, en far med uddannelse, herunder en pæn del med en mellemlang uddannelse. Den grønlandske elite rekrutteres altså med en mere privilegeret baggrund end den almindelige befolkning. Til gengæld er den ikke som forventet blevet mere privilegeret i 00'erne. Da halvdelen af den politiske elites fædre er fiskere, fangere eller arbejdere, er den sociale afstand mellem politisk elite og folk mindre end den tilsvarende afstand i Danmark (Christiansen et al., 2001: 51ff).

Den grønlandske forvaltningselite har en noget mere privilegeret social baggrund end den politiske elite. Det gælder såvel farens uddannelse som erhverv. Det er et mønster, man også finder i Danmark, hvor den administrative elite har en relativt privilegeret social baggrund og også relativt mere privilegeret end den grønlandske (Christiansen et al., 2001: 216ff). Også den offentlige erhvervselite kommer fra mere privilegerede kår end den politiske elite. Alle elitegrupper er mere privilegerede end befolkningen, både hvad angår egne forhold og deres opvækstforhold.

Afstanden mellem elite og befolkning er mindst for den politiske elite. I et moderne samfund er det svært at forestille sig, at eliterne ikke er mere privilegerede end resten af befolkningen. Grønland må i den sammenhæng vurderes som mere egalitært end mange andre samfund på trods af stor økonomisk ulighed (Grønlands Selvstyre, 2010). Der er som forventet en tendens til stærkere privilegering af eliterne op gennem 00'erne, men der er ikke tale om en helt entydig bevægelse.

Table 6: Elitens bopæl i Grønland, opdelt på nationalitet og sektorer. Pct.

	Grønlændere										Danskere					
	Politik		Forvaltning		Offentligt erhvervsliv		Privat erhvervsliv		Forvaltning		Offentligt erhvervsliv		Privat erhvervsliv			
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009		
Nuuk	50	54	64	82	31	90	60	67	59	92	65	50	58	68		
Sisimiut, Maniitsoq	14	24	9	5	39	5	40	11	5	0	0	21	0	0		
Andre steder	34	22	27	13	30	0	0	22	23	0	9	7	29	0		
Udenfor Grønland	2	0	0	0	0	5	0	0	13	8	26	22	13	22		
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100		
Antal positioner	44	44	11	22	13	19	5	9	22	13	23	14	7	22		

Table 7: Elitens fædres uddannelse og erhverv, opdelt på nationalitet og sektorer. Pct.

	Grønlandere												Danskere							
	Politik				Forvaltning				Offentligt erhvervsliv				Privat erhvervsliv		Offentligt erhvervsliv				Privat erhvervsliv	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009		
Akademisk	0	6	9	9	0	0	4	0	0	0	0	18	8	13	0	18	0	0		
Mellemlang	18	13	27	32	0	18	0	11	9	23	17	0	23	0	29	5	0	0		
Kort	5	24	9	23	54	26	60	45	0	31	9	50	14	45	14	45	0	0		
Ingen uddannelse	32	17	18	9	23	15	0	22	5	15	0	7	0	14	0	14	0	0		
Uoplyst	45	40	37	26	23	37	40	22	68	23	61	43	57	18	57	18	0	0		
Fangere, fiskere	27	26	18	8	23	5	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Arbejdere	7	26	9	14	15	26	0	0	0	23	4	43	0	27	0	27	0	0		
Selvstændige	5	0	9	14	8	16	60	33	23	8	4	21	14	9	14	9	0	0		
Højere funktionærer	7	9	36	14	0	26	0	33	23	23	26	7	14	23	14	23	0	0		
Lærere	11	0	9	18	0	0	0	0	5	15	4	0	14	0	14	0	0	0		
Lavere funktionærer	6	9	0	14	31	5	0	0	0	8	0	0	0	23	0	23	0	0		
Politikere	2	7	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Uoplyst	36	23	19	18	23	16	40	22	49	23	62	29	58	18	58	18	0	0		
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100		
Antal positioner	44	44	11	22	13	19	5	9	22	13	23	14	7	22	14	7	22	22		

Elitens sammenhæng

Uafhængighed mellem elitegrupperne anses for at være en demokratisk dyd. I Grønlands tilfælde er det specielt interessant at se på forholdet mellem på den ene side den politiske og den administrative elite og på den anden side det offentlige erhvervsliv. Den grønlandske økonomi er i unik grad afhængig af de offentligt ejede selskaber. For at sikre, at selskaberne drives økonomisk sundt, drives de efter et armslængdeprincip (Skatte- og velfærdskommissionen, 2011: 447ff). Spørgsmålet er, om de også gør det, hvad angår topposterne.

Debatten om en sådan sammenhæng mellem politik og økonomi er livlig i såvel den faglige debat (Paldam, 2000; Fleischer, 2008: 31; Nordic Consulting Group, 2012) som i medierne (eksempelvis Sermitsiaq 7.4.2008, 21.5.2008, 22.5.2008, 24.6.2008, 23.4.2009, 24.4.2009, 7.5.2009; Information 26.7.2007; Politiken 1.2.2013). Vi har ikke mulighed for at komme med et endegyldigt svar på dette kontroversielle spørgsmål, men vi får indikationer ved at se på, hvilke positioner eliten havde før den nuværende samt på aktuelle overlap mellem elitegrupperne.

Den politiske elite har som regel erfaringer fra andre sektorer. Det gælder dog ikke studerende landsstyremedlemmer. For grønlænderne i forvaltningseliten og den offentlige erhvervslivselite har der været en meget markant udvikling i den betragtede periode. I 2000 havde flertallet i disse to grupper erhvervs erfaring fra andre sektorer, og ganske mange havde eller havde haft politiske poster. Det gjaldt især det offentlige erhvervsliv. Det er markant ændret gennem 00'erne, hvor kun få embedsmænd og formænd for og direktører i selvstyrejede virksomheder har eller har haft en politisk fortid. Det kan også bemærkes, at det private erhvervslivs elite, hvad karriere angår, synes ret isoleret fra politik.

Tabel 9 viser elitens aktuelle medlemskaber af bestyrelser mv. i form af en *ledende position* i bestyrelsen for en offentlig virksomhed, en privat virksomhed, en interesseorganisation, et politisk parti eller lignende eller medlemskab af et offentligt, kollegialt udvalg, eksempelvis kommission eller ankenævn. Tallene markeret med dobbeltramme er tal for egen sektor.

Mellem 47 og 100 pct. af de forskellige elitegrupper har aktuelle medlemskaber udenfor egen sektor. Det er betydeligt mere end i Danmark, hvor især forvaltningseliten har få medlemskaber udenfor egen sektor (Christiansen et al., 2001: 230). Det er dog vigtigt at se på, hvilke typer medlemskaber der er tale om. Politikerne har primært poster i organisationslivet og kun få i forvaltningen og i erhvervslivet. Det samme gælder den grønlandske del af forvaltningseliten, idet man især kan bemærke det relativt store antal poster i

Table 8: Elitens karriere, opdelt på nationalitet og sektorer. Pct.

	Grønlandere						Danskere							
	Politik		Forvaltning		Offentligt erhvervsliv		Privat erhvervsliv		Forvaltning		Offentligt erhvervsliv		Privat erhvervsliv	
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009
Kun egen sektor	0	0	36	68	38	56	60	63	36	15	26	57	29	52
Tidligere anden sektor	73	79	64	23	54	25	0	13	32	62	39	43	14	19
Uoplyst	27	21	0	13	8	19	40	25	32	23	35	0	57	29
Nuværende eller tidligere politiske poster	100	100	27	9	54	13	0	13	0	8	9	0	0	0
Antal positioner	44	44	11	22	13	16	5	8	22	13	23	14	7	21

Table 9: Elitens medlemskaber, opdelt på nationalitet og sektorer. Pct.^{a)}

	Grønlandere												Danskere								
	Politik			Forvaltning			Offentligt erhvervsliv			Privat erhvervsliv			Forvaltning			Offentligt erhvervsliv			Privat erhvervsliv		
	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	2000	2009	
Politik	100	100	20	9	25	7	0	0	0	0	13	8	0	0	7						
Offentlig sektor	26	19	50	9	25	43	0	0	27	25	38	22	0	7							
Erhvervsliv	16	14	30	14	83	79	0	50	33	50	85	100	(50)	47							
Organisationer	40	28	20	29	17	21	0	100	20	50	20	44	0	60							
Andet end egen sektor	55	47	50	100	64	100	(100)	100	53	88	53	100	(50)	100							
Antal positioner	38	41	10	14	12	14	(2)	6	15	8	15	9	(2)	15							

a. Oplysninger om medlemskab kun beregnet på grundlag af de elitepositioner, vi har informationer om. Med parentes markerede tal er det uden mening at afrapportere som andele. Tallene er medtaget for fuldstændighedens skyld.

b. Inkluderer foruden politik, den offentlige sektor, erhvervsliv og organisationer også medier, videnskab og andre medlemskaber.

organisationsverdenen. For den danske del af forvaltningseliten – hvor der kun er få observationer – er det værd at bemærke den høje deltagelse i erhvervslivet.

Den grønlandske offentlige erhvervselite har få politiske poster, men til gengæld flere poster i den offentlige sektor. Den tidligere direkte linje mellem politik og offentligt erhvervsliv er mindre direkte. Man skal dog ikke se bort fra fortsat stærke forbindelser mellem den offentlige erhvervselite og forvaltningen, som i den sidste ende er politisk styret. Det kan også bemærkes, at det private erhvervsliv har meget få relationer til politik og forvaltning. Grønland er fortsat et samfund med tætte relationer mellem elitegrupperne.

Forventningen om, at de direkte bånd mellem den politiske elite og den offentlige erhvervselite var styrket, holdt ikke stik. Det er til gengæld de indirekte bånd i kraft af tætte relationer mellem den offentlige erhvervselite og forvaltningseliten. Forskellen mellem Danmark og Grønland i henseende til den offentlige erhvervselite er dobbelt: Med et svagt udviklet privat erhvervsliv i Grønland er det en lille gruppe, der kan rekrutteres kandidater fra til de offentlige selskaber. Her tilbyder dansk erhvervsliv et langt større udbud af kandidater til offentlige selskaber. Samtidig er den samfundsmæssige tyngde af de offentlige grønlandske selskaber langt større end de danske offentlige selskaber. I Danmark er det ikke et problem at rekruttere erhvervsfolk til den offentlige selskabssektor; det er svært i Grønland. Der er derfor ingen nemme løsninger på spørgsmålet om, hvordan man skaber tilstrækkelig armslængde mellem politik og offentlig selskabssektor i Grønland.

Grønlands elite

Indledningsvis blev der opstillet tre krav til eliten i Grønland: en vis repræsentativitet mellem folk og elite, åben rekruttering og uafhængighed mellem elitegrupperne.

Ingen moderne samfund har en elite, der præcist afspejler befolkningen. Der stilles krav til eliten om uddannelse, intelligens, kreativitet, arbejdsomhed mv., som ikke uden videre honoreres af den gennemsnitlige borger. I Grønlands tilfælde er eliten heller ikke repræsentativ for det grønlandske samfund. En særlig problematik er i denne sammenhæng elitens nationalitet. I mange år var andelen af danskere på det grønlandske samfunds topposter langt større end andelen af danskere i Grønland. Der opstod derfor et forståeligt krav om, at grønlændere skulle fylde mere i samfundets top. Problemet har været få grønlændere med tilstrækkelige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Så sent som i 2000 var alle elitegrupper bortset fra den politiske elite domineret af danskere. Det er ikke længere tilfældet. Når der ses bort fra den private erhvervselite, har alle elitegrupper et flertal af grønlændere. Med undtagelse af den politiske elite

har størstedelen af de øvrige elitepersoner dog fortsat hele eller en del af deres uddannelse i Danmark. Eliten i Grønland er blevet mere grønlandiseret.

Den politiske elite er ganske jævn, hvad angår uddannelse og tidligere erhverv. Ligesom den danske politiske elite er den grønlandske ikke specielt elitær, når man ser på positioner før den politiske karriere. Forvaltningseleiten og den offentlige erhvervselite har en bedre uddannelsesmæssig baggrund og – i sagens natur – bedre stillinger end resten af befolkningen. Endelig kan man pege på, at den politiske elite og den grønlandske forvaltningseelite er blevet bedre kønsmæssigt afbalanceret, hvorimod mænd helt dominerer de to erhvervseliter og de danske embedsmænd. Grønlands eliter rekrutteres fra et bredt udsnit af det grønlandske samfund, men forvaltningseleiten og den offentlige selskabselite har en mere privilegeret baggrund end den politiske elite.

Hvad angår sammenhæng mellem eliterne, står Grønland overfor store problemer: Et lille samfund med et ungt selvstyre, en ung uddannelsestradition og et svagt privat erhvervsliv sætter grønlandske beslutningstagere i et dilemma mellem kravet om uafhængighed mellem elitegrupperne og ønsket om ikke at spille knappe menneskelige ressourcer. Grønland har håndteret dilemmaet ved, at der i perioden 2000-2009 er blevet færre i den politiske og den administrative elite med positioner i selskabssektoren – den direkte politiske styring af det offentlige erhvervsliv er altså reduceret – men til gengæld er rekrutteringen fra andre dele af det grønlandske samfund øget. Derfor har mange i selskabssektoren tillige forvaltningsposter, og størstedelen af alle elitegrupper har positioner i andre end egen sektor. Der er fortsat en stor sammenhæng mellem elitegrupperne, og vel at mærke elitegrupper som tilsammen har meget stor magt i Grønland.

Hvis ønsket er, at elitegrupperne overvejende skal bestå af grønlændere samtidig med stor uafhængighed mellem elitegrupperne, er der lang vej at gå. Det kræver en væsentlig forøgelse af uddannelsesniveaet og en større diversificering af det grønlandske samfund. På kortere sigt kan fortsat rekruttering fra Danmark, specielt til den offentlige selskabssektor, derfor være en nødvendighed.

Noter

1. Projektet har modtaget støtte fra selvstyrets pulje til forskningsfremme, dok. nr. 110705. Tak til Steven Arnfjord og Lone Rosengreen Pedersen for dataindsamling.
2. ”Grønlands elite” bruges om den samlede elite, og den ”grønlandske elite” om den del af Grønlands elite, som er af grønlandsk nationalitet.

Litteratur

- Anckar, Dag (2002). Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte Revisited. *Scandinavian Political Studies* 22 (1): 29-44.
- Andersen, Marianne Krogh (2008). *Grønland – mægtig og afmægtig*. København: Gyldendal.
- Ankersen, Pia Vedel (2006). Er glasset halvt fyldt eller halvt tomt – grønlandiseringens succes? *Grønlandsk kultur og samfundsforskning* 2006-07: 99-114.
- Ankersen, Pia Vedel (2008). Rekrutteringsstrategier og problemer i et grønlandiseringsperspektiv. *Politica* 40 (2): 155-179.
- Binderkrantz, Anne Skorkjær (2008). På danske hænder? Samspillet mellem grønlændere og danskere i den grønlandske forvaltning. *Politica* 40 (2): 155-179.
- Bottomore, Tom (1993). *Elite and Society*. London: Routledge.
- Christiansen, Peter Munk og Lise Togeby (2003). Grønlands elite, pp. 80-104 i Gorm Winther (red.), *Demokrati og magt i Grønland*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag (kan downloades gratis på www.unipress.dk).
- Christiansen, Peter Munk, Birgit Møller og Lise Togeby (2001). *Den danske elite*. København: Reitzels Forlag (kan downloades gratis på www.unipress.dk).
- Etzioni-Halevi, Eva (1993). *The Elite Connection, Problems and Potential of Western Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Fleischer, Karina (2008). *Den grønlandske presse – en undersøgelse af pressens betydning i forhold til den grønlandske nationsdannelsesproces 1979-2008*. Speciale. København: Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Københavns Universitet.
- Grønland Statistik. *Statistisk årbog*. Div. årg.
- Grønlands Grønne Bog*. København: Grønlands Hjemmestyres Informationskontor.
- Grønlands Selvstyre (2010). *Fattigdomsprojektet. Rapport*. Nuuk.
- Grønlands Statistik (2012). *Kompetencegivende uddannelser 2012*. <http://www.stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=2012&link=UD&subthemecode=o13&colcode=O>.
- Grønlandsk-dansk selvstyrekommission (2008). *Grønlandsk-dansk selvstyre kommissions betænkning om selvstyre i Grønland*, http://dk.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Selvstyre/Groenlandsk-dansk_selvstyrekommission/Betaenkning.aspx.
- Leth, Henrik og Henrik Thomasen (2010). Selvstændighed. En enorm opgave, men ikke håbløs. *Tidsskriftet Grønland* 58 (3): 208-217.
- Lund, Lars (2011). *Grønland – makroøkonomiske temaer*. København: DJØFs Forlag.
- Lynge, Finn (1998). *Selvstændighed for Grønland?* København: Artic Information.
- Mills, C. Wright (1956). *The Power Elite*. London: Oxford University Press.
- Nordic Consulting Group (Transparency Greenland (TG)) (2012). *Integritetsstudie af den offentlige sektor i Grønland*.

- Olsen, Tupaarnaq R. (2005). *I skyggen af kajakkerne – Grønlands politiske historie 1939-79*. Viborg: Atuagkat.
- Paldam, Martin (1994). *Grønlands økonomiske udvikling – hvad skal der til for at lukke gabet?* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Paldam, Martin (2000). På vej mod en almindelig blandingsøkonomi? *Politica* 32 (1): 33-44.
- Pjetturson, Jørgen (1991). Kirke og skole: Undervisning, pp. 204-227 i H.C. Petersen (red.), *Grønlandernes historie – fra urtid til 1925*. Nuuk: Namminersornerullutik oqartussat/Atuakkiorfik.
- Seiding, Inge H. (2011). Inter-marriage in Greenland 1750-1850: Governing across the Colonial Divide, pp. 111-126 i Michelle Daveluy et al. (red.), *Humanizing Security in the Arctic*. Edmonton: CCI Press.
- Skatte- og Velfærdskommissionen (2010). *Hvordan sikres vækst og velfærd i Grønland?* Baggrundsrapport. Nuuk.
- Skatte- og Velfærdskommissionen (2011). *Vores velstand og velfærd – kræver handling nu*. Nuuk.
- Skydsbjerg, Henrik (1999). *Grønland – 20 år med Hjemmestyre*. Nuuk: Atuagkat.
- Sørensen, Christen (2007). Grønlands økonomi – utopi, realiteter og en nordatlantisk sammenligning. *Samfundsøkonomen* 1: 5-9.
- Thuesen, Søren T. (2007). *Fremmede blandt landsmænd – Grønlandske kateketer i kolonitiden*. Nuuk Atuagkat.
- Tobiassen, Susanne (1998). Grønlandiseret forvaltning, pp. 165-189 i Hanne Petersen og Jacob Janussen (red.). *Retsforhold og samfund i Grønland*. Nuuk: Naqiterisitsiarfik Atuagkat.